

Kiến trúc ngàn năm

1. Những toà thành nào từng được xây dựng trên đất Thăng Long-Hà Nội?

Hai toà thành được xây dựng sớm nhất là thành Cổ Loa dưới thời Thục Phán An Dương Vương (thế kỉ III trước Công nguyên) và thành gỗ của Lý Bí dựng năm 545.

Trong nghìn năm Bắc thuộc, các quan cai trị phương Bắc đã cho đắp một số toà thành trên vùng đất trung tâm Hà Nội ngày nay:

Tử Thành (thành con), do Khâu Hòa dựng năm 621.

Năm 767, Trương Bá Nghi cho đắp La Thành.

Toà thành ít được nhắc đến là Giao Châu Thành được Lý Nguyên Hỷ (Gia) xây dựng năm 825.

Năm 866, Cao Biền đắp Đại La Thành trên cơ sở mở rộng La Thành.

Thăng Long Thành bắt đầu xuất hiện trong lịch sử dân tộc khi vua Lý Thái Tổ (1009-1028) cho tu sửa Đại La Thành và chọn đây là đất “đế đô muôn đời”. Thành được xây lại nhiều lần qua các triều đại Trần, Lê, Mạc, Lê - Trịnh, Tây Sơn.

Đến thời nhà Nguyễn (1802-1884), thành Thăng Long đổi tên thành Hà Nội và kiến trúc cũng thay đổi hoàn toàn so với các triều đại trước.

2. Toà thành nào cổ nhất trên đất Hà Nội còn để lại dấu tích đến ngày nay?

Đó chính là thành Cổ Loa (hay Loa thành), nằm trên địa phận xã Cổ Loa, huyện Đông Anh, Hà Nội.

Dân gian truyền rằng, thành Cổ Loa xưa có tới chín vòng thành. Tuy nhiên, dấu tích để lại hiện nay chỉ có ba vòng thành:

Vòng thành trong cùng là Thành Nội. Thành Nội hình chữ nhật, chu vi 1.650m, cao 5m, bề rộng mặt thành từ 6-12m, chân thành rộng từ 20-30m. Thành Nội có một cửa duy nhất trông thẳng vào Ngự triều Di Quy, tương truyền là nơi An Dương Vương thiết triều.

Bên ngoài Thành Nội là Thành Trung. Vòng thành này không có hình dáng cân xứng. Thành mở ra năm cửa về các hướng Đông, Bắc, Nam, Tây Bắc và Tây Nam, trong đó cửa Đông ăn thông với sông Hoàng. Thành dài khoảng 6.500m, chỗ cao nhất lên tới 10m, mặt thành rộng 10m, chân thành thoải 20m.

Thành Ngoại nằm ngoài cùng, cũng là một vòng thành không có hình dáng rõ rệt. Thành mở bốn cửa Đông, Tây Nam, Nam và Bắc trong đó cửa Nam là cửa chung với Thành Trung, cửa Đông là cửa nối liền với sông Hoàng. Vòng thành này dài nhất, khoảng 8.000m, cao trung bình 3-4m, có chỗ tới 8m.

Bên ngoài mỗi vòng thành đều có hào nước bao quanh. Hào rộng chừng 10-30m, có chỗ rộng hơn. Các hào nước đều thông với nhau và thông với sông Hoàng.

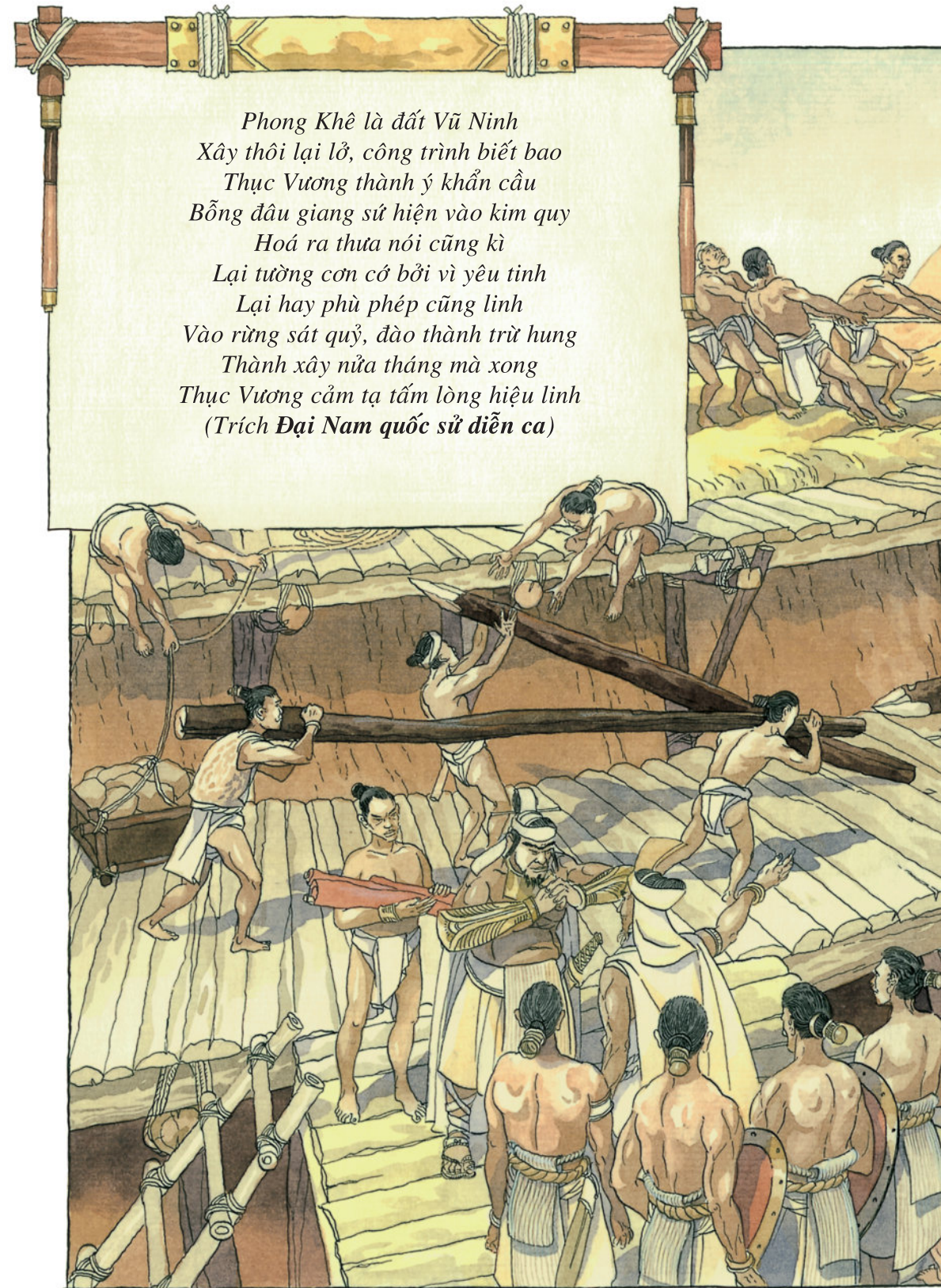
• Vì sao hai vòng Thành Ngoại và Thành Trung lại không có hình dáng rõ rệt?

Khi xây thành, người Âu Lạc đã tận dụng các đồi, gò và đắp nối chúng lại để làm nên hai vòng Thành Ngoại và Thành Trung. Vì thế, hai vòng thành này uốn lượn theo địa hình chứ không có hình dáng cụ thể, không vuông thành sắc cạnh như vòng Thành Nội. Do dựa theo địa hình tự nhiên nên khoảng cách giữa hai

Bản đồ thành Cổ Loa

vòng thành này cũng không đều nhau. Càng về phía nam thì hai vòng càng gần nhau và được nối liền ở Trấn Nam môn.

Phong Khê là đất Vũ Ninh
 Xây thôi lại lở, công trình biết bao
 Thục Vương thành ý khẩn cầu
 Bồng đầu giang sứ hiện vào kim quy
 Hoá ra thừa nói cũng kì
 Lại tường cơn cỏ bởi vì yêu tinh
 Lại hay phù phép cũng linh
 Vào rừng sát quỷ, đào thành trừ hung
 Thành xây nửa tháng mà xong
 Thục Vương cảm tạ tấm lòng hiệu linh
 (Trích Đại Nam quốc sử diễn ca)

• Các “vòng ốc” của thành Cổ Loa được xây bằng vật liệu gì?

Vật liệu chính dùng để xây dựng thành Cổ Loa là đất ở chính Cổ Loa. Đá và gốm vỡ được sử dụng để kê ở chân thành và rìa thành nhằm tăng độ vững chắc. Những đoạn thành ở ven sông, ven đầm thường được kê nhiều đá hơn những đoạn khác. Đá kê là loại đá tảng lớn hoặc đá cuội, thường có đường kính từ 15cm đến 60cm. Gốm vỡ gồm ngói ống, ngói bản, đầu ngói, đỉnh ngói... với độ nung và hoa văn trang trí rất đa dạng.

3. Kinh thành Thăng Long được bao bọc bởi những hào nước tự nhiên nào?

Thăng Long - Hà Nội xưa được bao bọc bởi sông Hồng ở phía bắc và phía đông, sông Tô Lịch và sông Kim Ngưu (một nhánh của sông Tô) ở phía tây và phía nam. Trong quá trình xây dựng kinh thành, ông cha ta luôn tận dụng tối đa lợi thế tự nhiên này. Sông ngòi hợp thành hệ thống hào nước tự nhiên bảo vệ kinh thành.

4. Thời Lý, kinh thành Thăng Long được xây dựng theo mô hình nào?

Kinh thành Thăng Long ngay từ thời Lý (1010-1225) đã được xây dựng theo mô hình “tam trùng thành quách”, tức ba vòng thành lồng vào nhau. Vòng ngoài cùng là thành Đại La (còn gọi là Thăng Long thành ngoại, hay La Thành). Thành được đắp bằng đất, vừa là thành lũy phòng vệ, vừa là đê ngăn ngừa lũ lụt. Thành Đại La mở nhiều cửa ra vào, có quân lính tuần tra canh gác.

Vòng thứ hai là Hoàng Thành. Thành cũng được đắp bằng đất, xung quanh có hào bảo vệ. Hoàng thành mở bốn cửa là Tường Phù ở phía đông, Quảng Phúc phía tây, Đại Hưng phía nam và Diệu Đức phía bắc.